

הרב שלמה לוונשטיין שליט"א

לקט פירושים מתוך שיעור פרשת שבוע

בביהכנ"ס "דברי שיר" רח' זכריה 4 ב"ב יום חמישי בשעה 22:00

גליון מס' 938

פרשת דברים – עניני ט' באב תשפ"ה

"אלה הדברים" (א, א)

רבי חיים, אחיו של המהר"ל מפראג, בספרו "ספר החיים", דורש את שמות הפרשיות של ספר דברים כמין חמור: **אלה הדברים** שְׁאֵנִי מְדַבֵּר, כִּד פּוֹנֶה מִשָּׁה אֶל עַם יִשְׂרָאֵל. וְאַתְחִנּוּ – אֲנִי מִתְחַנֵּן שֶׁתִּקְשִׁיבוּ, עֲקֵב – מִכִּיּוֹן שְׂרָאָה – תִּרְאֶה אֶת הַמִּצְוָה: הֲרֵי יֵשׁ שׁוֹפְטִים בְּאַרְצְךָ [כִּשְׁם שֶׁיֵּשׁ דִּין בְּעוֹלָם הַזֶּה, כִּד בְּעוֹלָם הַבָּא יֵשׁ דִּין וְיֵשׁ דִּין, כְּלוּמַר יֵשׁ שָׂכָר וְעִנְשׁ], וְעַתָּה כִּי תֵצֵא מִהָעוֹלָם וְכִי תֵבֹא אֶל הָעוֹלָם הַבָּא, תִּצְטָרֵךְ לִשְׁלֹם עַל מַעֲשֶׂיךָ. לָכֵן אֶתֵּם נִצָּבִים הַיּוֹם, אֲבָל לְמַחֵר וְיִלָּךְ, אֵל תִּשְׁכַּחוּ שְׂיוֹם יְבוֹא וְתִלְכוּ לְעוֹלָם הַבָּא, וְאִזְּ אֲנִי מִבְּקֵשׁ הַאֲזִינוּ לְדַבְרִי, וְתֵבֹא עֲלֵיכֶם זֹאת הַבְּרָכָה...

"בַּעֲבֹר הַיַּרְדֵּן בְּאַרְצְךָ מוֹאָב הוֹאִיל מִשָּׁה בָּאֵר אֶת הַתּוֹרָה" (א, ה)

מדוע בחר משה רבנו לבאר את התורה דוקא בארץ מואב? אומר על כך ה"ש"ד, כי בדרך זו רצה משה רבנו ללמד זכות על עם ישראל.

על ידי שהזכיר את מואב, אמה רעה ונוראה, שהחטיאה את עם ישראל וגרמה למותם של עשרים וארבעה אלפים מישראל – ולמרות זאת הורה לו ה': **"אל תצר את מואב"** (דברים ב, ט), מדוע? כי פרידה טובה אחת היתה לקב"ה להוציא מאמה זו – רות המואבינה שמה, כמבאר בגמרא (ב"ק לח ע"ב). ואם למרות כל רע מעלליהם של המואבים, נהג הקב"ה כלפיהם בסלחנות בשביל אשה פשרה אחת האמורה לצאת מהם, צא ולמד מה גדל היחס הסלחני שצריך להיות אל עם ישראל, עם הנושא את שמו של השי"ת בכבודו ובגאון, הולמד את תורתו, מקיים את מצוותיו ומפרסם את שמו בעולם, וכמה טובים עתידים לצאת מישראל!

"הבו לכם אנשים חכמים ונבונים... ואשימם בראשיכם" (א, יג) המצב הטוב ביותר בעם ישראל הנו בשעה שבראש העם עומדים גדולי הדור, אנשים חכמים ונבונים – והם אלו שמובילים את כל העם אחריהם, אוכלים אם, חלילה והס, העם הוא זה ש'מפציע' את ראשיו אחריו, זהו מצב אים ונורא המוביל לפי פחת. על נסבות אלו אומר המדרש (דברים רבה א, י): **"למה הדבר דומה? לנחש הזה, שאמר הנגב לראש: 'עז מתי אתה מתהלך? תחלה? אני אלה תחלה!'"** אמר לו: 'לך'.

הלך ומצא גומא של מים והשליכו לתוכה, מצא אש והשליכו לתוכו, מצא קוצים והשליכו לתוכו... שְׁהָרִי הַנִּגְבֵּן אֵין בְּכחוֹ לְזוּחוֹת אֶת הַסִּפְּנָה וְלִהְיוֹת עֲלֶיהָ בְּעוֹד מוֹעֵד, וְכִד הוֹלֵךְ לוֹ הָרֹאשׁ וְנִחַבֵּט שׁוֹב וְשׁוֹב בְּחֹסֶר אוֹנִים... וכאשר הוא מחפש במי לתלות את האשמה, אין הוא מוצא אותה אלא בו, כהמשל המדרש: **"מי גרם לו? על שהלך הראש אחר הנגב..."** כִּד – מִמְּשִׁיךְ הַמִּדְרָשׁ וְאוֹמֵר – **"כְּשֶׁקִּטְנִים נִשְׁמָעִים**

לגדולים הם גוזרים לפני המקום והוא עושה, ובשעה שהגדולים מהלכין אחר הקטנים נופלים לאחר פניהם..." ואנו, הרוצים להלך בזהירות ובאפן המשקל ביותר, צריכים להציב בראש את 'עיני האמה', המצליחים בטהרת מבטם לכוון את העם כלו.

"וישבנו אתנו דבר ויאמרו טובה הארץ אשר ה' אלקינו נתן לנו" (א, כה)

לכאורה, במלים "טובה הארץ" נאמר שבחה של ארץ ישראל, ומדוע מובאים הדברים בתור דבה שהוציאו המרגלים על הארץ?

"ה' חתם סופר", בספרו "תורת משה", מבאר שהטעון **"טובה הארץ"** הנו חלק מהוצאת הדבה הפלילית:

הם טענו, שאין כל סכוי לכבש את הארץ באמצעות מלחמה – **"אפס כי עז העם"** ו"ערים גדלות ובצורות בשמים". אך עדן נותרה התקנה, שכפי שהגרגשי ברח והסתלק, יתכן שגם העמים האחרים יעזבו את הארץ ויסתלקו. אולי יאבה עם ישראל להמתין ולראות, אם יוכלו לרשת כד את הארץ, ללא מלחמה.

כדי להוציא מן הלב אף את התקנה הזו, אמרו המרגלים: **"טובה הארץ מאד מאד"**, ועל כן אין סכוי שהעמים היושבים בה יעזבו מרצון. כך היו המלים **"טובה הארץ"** חלק מהדבה הפלילית שהוציאו המרגלים על הארץ.

"ההלך לפניכם בדרך לתור לכם מקום לחנותכם באש לילה לראתכם בדרך אשר תלכו בה ובענן יומם" (א, לג) על תבת **"באש"** יש טעם 'מנח', וכן ישנה הפסקה מיוחדת. מה ענינה של הפסקה זו?

אומר המהרי"ל **"דיסקין"**: כתוב בגמרא (שבת כג ע"ב): **"תנא: 'לא ימיש עמוד הענן יומם ועמוד האש לילה, מלמד שעמוד ענן משלים לעמוד האש, ועמוד האש משלים לעמוד הענן, ופרש רש"י שם: 'עמוד הענן – של יום משלים אורו לעמוד האש, שהיה עמוד האש בא קדם שישקע עמוד הענן'."** כלומר, בלילה היה עמוד אש, ולקראת היום, באשר הגיע עמוד הענן, עמוד האש לא הסתלק אלא היה עומד זמן מה מאחורי עמוד הענן.

זהו שאומרת פאן התורה: **"ההלך לפניכם בדרך לתור לכם מקום לחנותכם באש, לילה לראתכם בדרך אשר תלכו בה, ובענן יומם"**. כלומר **"האש"** – היינו עמוד האש היתה גם **"בענן יומם"**. לכן יש פסיק לאחר המלה **"אש"**, כדי לומר שהאש היתה בשני הזמנים: גם **"לילה לראתכם בדרך אשר תלכו בה"**, וגם **"ובענן יומם"**.

"כי לא אתן לכם מארצם עד מדרדף כף רגל" (ב, ה) בפסוק זה – אומר ה' **"אזור אליהו"** – טמון רמז למצב עם ישראל בסיומה של הגלות הקשה: עם ישראל נמשלים לעפר. על העפר – הכל דורכים, אבל בסופו של דבר כלם נכנסים לשכן תחתיו. כך עם ישראל – אמות העולם כלן דורכות עליו, אבל לבסוף יבוא הגואל ועם ישראל יהיה למעלה.

זהו שְׁנֵרְמוֹ כָּאן: "כי לא אֶתֵּן לָךְ מֵאַרְצֶךָ" – עד מתי? "עד מִדְּרֹךְ כִּף רֶגֶל" – עד אֲשֶׁר בָּלֵם וְנִמְרוּ לְדֶרֶךְ עֲלֶיכֶם, אִזּוּ תִקְבְּלוּ אֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְתִבְּאוּ הָאֲלֹהִים. כָּכָל שֶׁהִמָּצֵב נַעֲשֶׂה גְרוּעַ יוֹתֵר – שִׁיְדוּרְכֶם יוֹתֵר עַל עִם יִשְׂרָאֵל, זֶהוּ סִימָן שֶׁהָאֲלֹהִים מוֹתֵקְרָבֵת.

"אֲכַל תִּשְׁבְּרוּ מֵאֲתָם בִּכְסֹף וְאִכְלָתֶם וְגַם מִיַּם תִּכְרוּ מֵאֲתָם בִּכְסֹף וְשִׁתִּיתֶם. כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ בֵּרַכְךָ בְּכָל מַעֲשֶׂה יָדְךָ יָדַע לְכַתֹּף אֶת הַמִּדְבָּר הַגָּדֹל הַזֶּה, זֶה אֲרֻבַּעִים שָׁנָה ה' אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ לֹא חִסְרָת דָּבָר" (ב, ו-ז)

מה הקשר בין הנאמר בפסוק ו', לנאמר בפסוק ז'?

באר רבי זלמן סיוואצקין זצ"ל: ילד הסמוך על שלחן הוריו, מקבל את כל צרכיו, כלמודים, בגוד חדש מדי שנה וכו'. האם הוא אמר תודה מקימו? וכי למה יאמר, הלא הכל מגיע לו...

מה עושה אמו?

יום אחד מגיע הילד והוא זקוק לכסף לטיול. שולחת אותו האמא לעבד בחנות הירקות. עבור כל משלוח ללקוחות קבל חמשה שקלים. לאחר יומים צבר את הסכום הרצוי אך כל גופו דואב עליו...

שאלה אותו האמא, האם כבר אסף את הסכום הרצוי?

ענה הילד שאכן צבר את הסכום המבוקש.

"אם כך", אמרה אמו, "תוכל עתה לשלם עבור הטיול".

אמר הילד: "מאה שקלים שמרויחים בצורה כזאת, לא מוציאים אותם על טיול".

אומר הקב"ה לישראל: אתם נמצאים במחיצתי ארבעים שנה, מקבלים מן ובאר מרים, הבגדים גדלים אתכם, והעננים מכבסים ומגהצים עבורכם – ולא אמרתם תודה אף לא פעם אחת!

לכן, קשתעברו בארצם של בני עשו, תקנו מהם אכל ומים בכסף מלא! שלמו טבין ותקילין עבור אכל ושתיה למיליוני אנשים, ואז נראה...

או אז תבינו "כי ה' אֱלֹהֶיךָ בֵּרַכְךָ בְּכָל מַעֲשֶׂה יָדְךָ, יָדַע לְכַתֹּף אֶת הַמִּדְבָּר הַגָּדֹל הַזֶּה, זֶה אֲרֻבַּעִים שָׁנָה ה' אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ לֹא חִסְרָת דָּבָר". לאחר שבמשך שבועים תקנו אצל בני עשו את האכל והשתיה הנצרכים לכם – אז תדעו להעריך את העבודה שעד היום לא חסרתם דבר...

הפטר חזון

"עַל מָה תִּבְנוּ עוֹד תוֹסִיפוּ סֶרֶה כָּל רֹאשׁ לַחֲלִי וְכָל לֵב לִבֵּי דָוִד" (ישעיה א, ה)

מבאר ה"שארית יהודה" (הובא בספר "כתב אמת"): אינו דומה גוי שפגעש על חטאיו ליהודי שפגעש על חטאיו, שכן על יהודי שפגעש אומרת הגמרא (סנהדרין מו ע"א) שהשכינה מצטערת יחד עמו ואומרת 'קלני מראשי קלני מזרועי, נמצא שמגיע לאותו יהודי ענש נוסף על כך שצער את השכינה ואם כן לעולם לא גומר הוא עם הענש...

זהו שאמר הכתוב 'על מה תבנו עוד תוסיפו סרה', כלומר, המכה עצמה גורמת לכם לסור מדרכי ה', כיון שצערכם גורם צער לקב"ה.

"אַרְצְכֶם שְׂמֵמָה עֲרִיכֶם שְׂרָפוֹת אֵשׁ אֲדַמְתֶּכֶם לְנוֹגְדֶכֶם זָרִים אֲכָלִים אֹתָהּ" (ישעיה א, ז)

הקשה הרב שווייגר בספרו "ברכת יצחק": האם העבדה שהארץ הזאת שממה שנים רבות כל כך, מעידה שבני ישראל משחתים יותר מאמות אחרות? האם אנו יותר משחתים מהאמריקנים, מהאנגלים, או מהצרפתים?!

ובאר, שארץ ישראל אינה ככל הארצות. יש בה קדושה מיוחדת, חבים לשמר בה את השמיטה, ואם לאו – הארץ מקיאה את יושביה.

לכן אומר הפסוק: "אַרְצְכֶם שְׂמֵמָה עֲרִיכֶם שְׂרָפוֹת אֵשׁ אֲדַמְתֶּכֶם לְנוֹגְדֶכֶם" – הענש החמור נובע מהיות הארץ הזו "ארצכם" – ארץ המיוחדת לכם, מקום המיוחד בקדושתו ובממלכתו. אם היתה השחתה דומה נעשית במקום אחר, לא היתה הארץ מקיאה את יושביה, ולא היתה שוממה שנים רבות כל כך.

דוקא השממה הנה סימן למעלת הארץ ולקדושתה.

"כִּי תִבְּאוּ לָרְאוֹת פָּנֵי מִי בִקֵּשׁ... רִמְס חֲצָרִי" (ישעיה א, יב)

נהרות של דמעות וזלגות מעיניהם של יהודים במהלך הגלות הנוראה; דמעות אפופות בדם, בכאב יתומים ובצער אלמנות, בעשן ובאש... בתוכן צריכות להיות מהולות גם דמעות על צער השכינה שגלתה, על בזיון כבוד שמים ועל רוח הכפירה הנוראה ששוררת בעולם כולו.

"הַתּוֹרִי זֶהֱבִי" מסביר שהקב"ה מבקש מאתנו "כי תבאו לראות פני", בשעה שאתם באים לבכות אצלי – שימו לבכם "מי בקש זאת מידכם": מה עליכם לבקש?

התשובה מובאת בהמשך הפסוק: "רמס חצרי" – יש לבכות על כך שכבוד שמים נרמס בחוצות, ועל כך שילדים יהודים מתחנכים לכפירה, על אדמתה של ארץ הקודש!

האבלות על החרבון

על חרבנה של ירושלים אומר הנביא (איכה א, ד): "דרכי ציון אבלות מבלי באי מועד כל שעריה שוממין כהניה נאנחים..."

פעם היו כל הדרכים המובילות לירושלים מלאות אנשים חוגגים ושמחים, העולים להראות לפני ה' כפי שצוה עליהם (שמות כג, יז): "שלוש פעמים בשנה נראה כל זכורך". תאור מעגן אודות מראה העולים לרגל תאר רבי יצחק זילברשטיין שליט"א. היה זה באשר הזמן לקבץ מזוזה בחנוות נעלים, ולאחר הארוע ברח את בעלי החנוות שזכו למכר נעלים צבעוניות... משךאה כי הנוכחים במקום אינם יורדים לסוף דעתו צטט את דברי התרגום על הפסוק (שיר השירים ז, ב) "מה יפן פעמיו בנעלים בת דביב" – "כמה שפירו רגליהו דישאל כל סלקו לאתחזא קדם ה' תלת זמנין בשתא בסנדליו דססגונא". והסביר: הרי לנו שעם ישראל נהג לעלות לרגל בנעלים ססגוניות, צבעוניות, ומן הסתם עשו זאת כדי לחבב את המצוה המתקיימת במקרה זה על ידי הרגלים. כלומר: בזמנים הללו היה כל אדם קונה לפני החג נעלים, אולם לא שחורות, כמנהגנו בימינו, אלא ססגוניות, ואלו כעת, דרכי ציון אבלות מבלי באי מועד.

ובנוסף לכך "כל שעריה שוממין" – בשערי ירושלים היו יושבים הסנהדרין, ואלו כעת הפל שומם, "כהניה נאנחים בתולתיה נוגות והיא מר לה".

ואת הצער האים והנורא הזה מסכם הנביא: "על זה היה דוה לבנו על אלה חשכו עינינו, על הר ציון ששמים שועלים הלכו בו" (איכה ה, יז-יח). ועוד אמר (שם, טו): "שבת משוש לבנו נהפך לאבל מחלנו" – השמחה הפסיקה, וכל רקוד הפך להיות אבל.

הבכי על החרבון והשפעתו לדורות

ספר תלמיד חכם אחד, שיש לו מפר, איש מסחר, שקלפלא הוא שבמעמדו וסביבתו זכה להקים ולהחזיק מסגרת משפחתית של תורה עם אהבת תורה מיוחדת, וזכה שבניו וחתניו הם בני תורה מפלגים.

כשנשאל הנ"ל פעם על כך, איך זכה להחזיק עצמו במדרגה זו – ענה כי בצעירותו למד אצל רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל, ופעם בעת שעור ההלכה אשר נמסר על ידו [עד היום] בפני התלמידים אחר תפילת שחרית כשהוא עטור בטלית ותפלין, למד הרב שליט"א עם התלמידים את ההלכה

בתחלת שלחן ערוך 'ארח חיים' ש'ראוי לכל ירא שמים
שיהא מיצר ודואג על חרבו בית המקדש", ונעה בבכיה.
"אותו בכי" – אמר היהודי הנ"ל – "מהדהד באזני מאז כל
הימים, ומכח השפעה זו התקנת את עצמי ובני ביתי
קשורים לתורה באורה טהורה".

עצם הקווי לגאולה מעורר את הגאולה

בספר 'מאורי תפלה' הביא את דברי החיד"א בספר מדבר
קדמות (מערכת ק' אות טז), לבאר את המטבע שטבעו
חכמים בתפלת שמונה עשרה: "את צמח דוד עבדך מהרה
תצמיח וקרנו תרום בישועתך, כי לישועתך קוינו כל היום".
שלכאורה אמרו: "כי לישועתך", שמשמעותו היא נתינת
טעם להאמור לעיל, אינו מובן. כי מה נתינת טעם היא,
שנגאל מפיון שאנו מקוים ומצפים לישועה. והלא אם אנו
ראויים להגאל מן הדיו – נזכה בלא קווי, ואם לא – מה יועיל
הקווי?

אבל האמת היא, שחז"ל אמרו (ולקוט שמעוני תהלים רמז
תשל"ו): "אפלו אין בישראל אלא הקווי, כדאים הם לגאולה
בשכר הקווי וכו'". וראויים אנו משם, שאכן כך הם הדברים,
שאפלו אם ישראל ראויים מצד מעשיהם, מכל מקום אם
הם מקוים לגאולה, אזי על עצם הקווי ה' יביא להם את
הגאולה. וזוהי כונת הבקשה בתפלה: "את צמח דוד עבדך
מהרה תצמיח", ואם תאמר שאין לנו זכויות, מכל מקום
תצמיח. ומדוע? "כי לישועתך קוינו", ובשכר הקווי כדאים
אנו שתגאלנו.

ערכו של יהודי

החרב הנורא שפקד את עמנו הגיע בשל מחלוקות וחסר
שלום. גענו זה כתב האר"י ל דברים מבהילים על הפסוק
(דברים יז, ח): "כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין
דיו לבין וכו' ונע לנגע דברי ריבת בשעריה" מתוך החרב:
מלאכי השרת באו לפני הקב"ה בשעת החרב וטענו כלפיו:
"רבונו של עולם, כתבת בתורתך: 'ושפך את דמו ונקהו
בעפר' (ויקרא יז, ג), והנה כאן אין עושים כן לישראל אלא
'שפכו דמים כמים' (תהלים עט, ג)!"
כתבת בתורתך: 'אתו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד' (ויקרא
כב, כח), וכאן הבנים נשחטים על אבותיהם!
כתבת בתורתך: 'וצוה הכהן ופנו את הבית' (ויקרא יד, לו),
והנה: 'וישפרו את בית האלקים... וכל כלי מחמדיה
להשחית' (דברי הימים ב' לו, יט)!"
השיב להם הקב"ה: "כלום יש שלום בעולם? הואיל ואין
שלום אין בלום!"

ואמנם, בבית שני למדו ישראל תורה ואף היו זהירים
במצוות, אף הוא נחרב בשל שנאת חנם שהיתה בו, וכדי
לתקן מצב נורא זה עלינו להרחבות באהבת רעים.

הגרמ"י שיינרמן שליט"א כתב בספרו "אור משה" מעשה
מפלא שארע עם האדמו"ר ממחנכתה זצ"ל, הממחיש כמה
רבה חשיבותו של כל יהודי ויהודי ומלמד כיצד עלינו
להתחסס זה לזה, כפי שספר רבי חיים טברסקי שליט"א
בענין זה:

היה זה מיד לאחר סיום המלחמה – ספר הרב טברסקי –
פגשתי את האדמו"ר, ומאחר ששינינו היינו קרובי משפחה
מגזע טשרנוביל, דבקתי בו.

סדרתי לו מינו מיוחד באכסניה שבה שהה, אף לפליאתי
כשהתפלל ראיתי שפניו היו כנגד המתפללים, בשנוי ממנהג
אדמו"רי משפחתו להתפלל כשפניהם אל הקיר ולא אל
העם.

הייתי משכנע, שמפאת צרות המלחמה, שכח הרבי להתפלל
כמנהג אבותיו, ולפיכך נגשתי ואמרתי לו: "הרבי יודע שאצל
בני ליטא מתפללים כשפניהם לצבור, אבל אצלנו הרי הכוון
הוא אל הקיר... וברור לי שהרבי שכח..."

"לא שכחתי שום דבר" – השיב לי הרבי – "אני זוכר את
מנהג בני משפחתי, אבל תדע לך, ראיתי כל כך הרבה
מאחינו שחוטטים ושרופים, ראיתי כל כך הרבה רציחות
באכזריות כה גדולה, כמה יקר הוא היום יהודי שגצל
מעמק הבקא!"

היום כשאני רואה יהודי – "ווי קען מען זיך ארום דרייען
פון א איד" – איך אפשר להסתובב כשעומד יהודי לפני, הלא
כל אחד שנשאר מאתנו הוא כל כך חשוב!...

החטא גורם לצורך בתעניות

הגמרא במסכת גטין (נו, ע"א) מספרת שר' צדוק היה מתענה
ארבעים שנה, כדי שלא תחרב ירושלים. כתב על זה רבי
פנחס מילר זצ"ל אב"ד צפת, בשם אביו זצ"ל, שלפי זה
אפשר לפרש את מה שכתוב בתורה בפרשת בחקותי:
"ואכלתם לחמכם לשבע וישבתם לבטח בארצכם". לכאורה,
אין מובן הקשר בין שני חלקי הפסוק. מה הקשר בין אכילה
לשבע, לבין ושיבה לבטח? אבל לפי זה יתפרש הכתוב כך:
"אם בחקותי תלכו" ותהיו עמלים בתורה, "ונאת מצותי
תשמרו", אז "ואכלתם לחמכם לשבע" – ולא תצטרכו לישב
בתענית כרבי צדוק, שלא תחרב הארץ, אלא: "וישבתם
לבטח בארצכם".

ט"ס בא

צפיתו הגדולה של רבי לוי יצחק מברדיטשוב זצ"ל לבוא
של משיח צדקנו לותה אותו בכל רגע ורגע.

בספר "חסידי מספרים" מספר, שבערב תשעה באב,
לאחר הסעודה המפסקת, נגש הרב לחלון ביתו והביט בעדו
החוץ, כשהוא עומד ללא נוע, תפוס בשרעפיו. הוא עמד כך
במשך שעה ארוכה, עד שהקהל התאסף לאמירת "איכה".
כשהבחין השמש שהרבי אינו זע ממקומו, נגש ואמר: "רבונו,
הקהל מחכה".

נשא רבי לוי יצחק את עיני קדשו, ושאל: "משיח בא או
ט"ס בא?".

"ט"ס בא", ענה המשמש.

ר' רבי לוי יצחק לבית המדרש, נפל לארץ ופרץ בבכי מר:
"איכה ישבה בדד"...

תקע בשופר גדול לחרותנו ושא נס לקבץ גלויותנו

כתב המסלת ישרים (פרק טז): "ויתפלל תמיד על גאולת בני
ישראל והשבת כבוד שמים לעלוי".

"ואם יאמר האדם, מי אני ומה אני ספון שאתפלל על הגלות
ועל ירושלים, המפני תפילתי יפנסו הגליות ותצמח הישועה?
"תשובתו בצדו, כאותה ששינו (סנהדרין לח ע"א): לפיכך
נברא אדם יחידי, כדי שכל אחד יאמר 'בשבילי נברא
העולם'. וכבר נחת רוח לפניו יתברך, שיהיו בני מבקשים
ומתפללים על זאת, ואף שלא תעשה בקשתם, מפני שלא
הגיע הזמן, או מאיזה טעם שיהיה, הנה הם עשו את שלהם,
והקב"ה שמח בזה".

כלומר, טעות היא לחשב שאין בתפלת היחיד פח להביא את
הגאולה. לעולם אין אדם יכול לדעת מה פחה של תפלתו,
ואם לא דוקא תפלה זו היא שחסרה בכדי להשלים את
התפלות הנדרשות להבאת הגאולה. וכשם שבכל ענין וענין
הוא צריך לחשב שבשבילו נברא העולם, ושכל מה שקורה
בעולם יכול להיות תלוי בו. כך גם בענין התפלה עליו לדעת
שהקב"ה חפץ בתפלתו ושמח בה, ושיש בכחה להביא את
הגאולה.

ותחזינה עינינו בשוכד לציון

כאן מבקשים אנו, שבמו עינינו נזכה לראות את הגאולה
השלמה.

תוחלת זו מוצאת לה גם בטיי בכל דרשה, שבסופה מאחלים שיבוא משיח צדקנו ונזכה לגאולה השלמה ויקים בנו: "ובא לציון גואל" במהרה בימינו אמן. ולכאורה קשה, מדוע אנו שואפים שהגאולה תתרחש בימינו? הלא אף לאחר שנסתלק מן העולם, כשיבוא משיח נקים לתחייה בתחית המתים! מדוע איננו נוקטים בדרך של עולא ורבה שלא רצו בביאת המשיח כל כך משום חבלי משיח, כפי שאומרת הגמרא (סנהדרין צח ע"ב): אָמְרו: "יִיתִי וְלֹא אֲחִמִּינָה" – גבוא ולא אָרְאֶהוּ?

שאלה זו מובאת בשם "קהלת יעקב" בספר "אוצר מרגליות", ומתמצת על פי משל:

שני בני עשרים באו בקשרי נשואין. לחתנה הגדולה הזמנו כל אנשי העיר, כשהחגיגות מתחילות כבר מצהרי היום – משעצת החפה, ואמורות להמשיך עד השעות הקטנות של הלילה במשתה ובשמחה.

לאחר החפה אמרו המחתנים זה לזה: "הבה נלך וננוח קמץ עד הערב, כדי לאגר כחות למשתה בלילה", וכך אכן עשו.

שמע את דבריהם אחד מן העניים שהמתין עם חברו לסעדת הערב ואמר: "הבה נלך גם אנחנו לשכב ולישון עד המסבה". "שוטה שכמוך" – החזיר לו חברו – "המחתנים יכולים להתיר לעצמם לישון, משום שהם בטוחים שיהיה מישוהו שיזאג להעיר אותם לסעדה, וכי החתן והכלה ישאר האורחים לא יתחילו בלעדיהם. אך אם אנו, קבוצנים שכמותנו, נלך לישון, מי יערב לנו שנתעורר בזמן? מי יעיר אותנו?"

אף כאן – מסיים "קהלת יעקב" – הצדיקים אינם צריכים לחפות עד ביאת המשיח, משום שאין ספק שגם אחרי מותם יעמדו לתחייה ולא תהיה בלעדיהם הגאולה השלמה. מה שאין כן אנו, פשוטי העם, מי יודע אם נקים לתחייה לאחר מיתתנו? אולי לא נזכה לכך?

לפיכך, אנו מניחים ומחכים תמיד לביאת המשיח בימינו!

חשוב קצ הגלות

בפרושו לספר דניאל כותב המלבי"ם חשבונות של חשובי הקץ.

כשנשאל, מדוע אינו נרתע מחשובים אלו, שרבותינו הזהירו אותנו על כך, כמו שנאמר (סנהדרין צז ע"ב): "תפח עצמן של מחשבי קצין", השיב לשואל באמצעות מעשה:

סוחר נסע לזריד הגדול בלייפציג בלנית בנו הקטן. באותם ימים לא התהלכו עדין רבבות, והנסיעה התנהלה בעגלות ובכרכרות והתמשכה כמה וכמה ימים.

אך יצאו שניהם לדרך, והילד פונה אל אביו בשאלה: "אבא, האם אנו רחוקים מלייפציג?"

טפח האב בחפה על שכם בנו וקרא: "שאלה ילדותית שאלת, בני".

המשיכו השנים לנסע עוד ימים אחדים, והילד שזכר היטב את תשובתו הפסקנית של אביו בענין, לא הוסיף לשאל אודות הקרבה לעיר לייפציג.

בקר אחד הוא שומע את אביו פונה אל בעל הכרכרה: "האם אנו עוד רחוקים מלייפציג?" הביט בו הילד בעינים קרועות לרוחה וקרא: "אבא, הרי לא מכבר אמרת ששאלה כזו היא שאלה ילדותית!"

התחיד האב על ההערה העוקצנית ואמר: "יקירי, אתה שאלת את שאלתך כשיצאנו לדרך, ולכן היתה זו 'שאלה ילדותית'. אבל עכשו, כשבדאי עברנו מרבית הדרך ללייפציג, השאלה שלי היא בהחלט במקומה.

כיוצא בכך – המשיך המלבי"ם – בענין חשובי הקץ לביאת משיח צדקנו. בימיהם של חז"ל היינו בראשית תקופת הגלות, ולכן לא היה מקום ל"מחשבי קצין", שכן באמצעות חשובים מעין אלו היינו עלולים לפל חלילה לתהומות האוש על הגלות הארצה והקשה, אבל עכשו, כשבכר עברנו את מרבית שנות הגלות והננו קרובים למועד ביאת המשיח שאלת "קצ הימין" היא בהחלט במקומה.

ההכנה הנדרשת לקראת הגאולה

בשיחות רבות עורר ה"חפץ חיים" לך שעל כל אדם להכין את עצמו ליום הגדול והנורא שבו יתגלה כבוד ה' הגדול והנורא, ובית המקדש השלישי יבנה.

ב"הגדה של פסח החפץ חיים" מובא בשם "מאמרי החפץ חיים" משל הממחיש את הענין:

משל לאדם ששגר הזמנות לכל קרוביו, ידידיו ומכריו, שיבואו לסעדת מצוה בביתו לרגל הכנס בנו לעל המצוות. ביום המליד נאספו כלם – אך הבית היה חשוך וסגור.

לאחר שהדפיקו על הדלת במשך דקות ארוכות, יצא לקראתם בעל הבית בבגד שינה, וכשראה את כל המזמנים הזמינים פנימה ואמר: "שבו נא באשר תמצאו, מיד אורה להתחיל בהכנת הסעדה, ובעוד כמה שעות היא תהיה מוכנה..."

מה משפט אדם זה – מקשה ה"חפץ חיים" – כלום לא יחשב לשוטה ולפתי? ומלבד הלעג והקלס שיעשה עצמו, יכעסו עליו הקרואים, בדיו ובצדק, שכן אין לה זלזול גדול בכבודם כמו הזלזול הזה בהזמנתם למשתה מבלי להכין מאומה לקראתו.

פעת נחשב – ממשיך ה"חפץ חיים" – מה יקרה כאשר יעתר הקב"ה לבקשתנו ויבנה את ביתו? בית המקדש יהיה בנוי ועומד על תלו, ועתה יש להקריב בו קרבנות. לשם כך נחוצים כהנים היודעים את דיני הקרבנות, אולם לנו אין אפילו כהן אחד היודע דינים אלו על בריש!

כמה בושע וכלמה תשיגנו! אנה נוליד את חרפתנו כשיתגלה שכל הבקשות והתפלות לבנין המקדש ולבוא הגאולה לא היו באמת ובתמים! שְׁהִי אֱלֹהֵינוּ בְּאֵמַת חֶפְצֵנוּ בְּבֹא הַגָּאֻלָּה וּבְבִנְיַן הַמִּקְדָּשׁ, הִנֵּה עֲלֵינוּ לְהִכִּין עֲצָמֵנוּ לְקִרְאָתָם!

וכי איננו נראים כאותו אדם? בכל תפלה ובכל ברפת המזון אנו מבקשים מה' שיביא את הגאולה וישלח לנו את אלהיו הנביא זכור לטוב לבשר על כך, אך במקביל איננו מכינים את עצמנו לבואו ואיננו מכשירים כהנים שיידעו הלכות עבודה פראוי, אלא דוחים זאת לשוף, ומתכננים שפשיעמד בית המקדש על מכונו נתחיל בלמוד ההלכות הנחוצות...

